

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY BIERAWA - STRESZCZENIE W JĘZYKU NIESPECJALISTYCZNYM

1. Podstawa prawna i znaczenie programu

Podstawę prawną sporządzenia przez Wójta Gminy Bierawa „Programu ochrony środowiska wraz z planem gospodarki odpadami dla gminy Bierawa” stanowią zapisy art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001r. Prawo ochrony środowiska (Dz.U. nr 62, poz. 627 z póź. zm.) oraz art. 14 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001r. o odpadach [Dz.U. nr 62, poz. 628 z póź. zm.). Obligują one Wójta do sporządzenia programu ochrony środowiska, którego część stanowi plan gospodarki odpadami.

Program ochrony środowiska wraz z planem gospodarki odpadami stanowi podstawowy dokument określający strategię i politykę ekologiczną miasta, formułujący w szczególności cele i priorytety ekologiczne, rodzaj i harmonogram działań proekologicznych, środki niezbędne do osiągnięcia celów, w tym mechanizmy prawno-ekonomiczne i środki finansowe, aktualny stan gospodarki odpadami, prognozowane zmiany w zakresie gospodarki odpadami, działania zmierzające do poprawy sytuacji w zakresie gospodarowania odpadami, instrumenty finansowe służące realizacji zamierzonych celów, system monitoringu i oceny realizacji zamierzonych celów, rodzaje i harmonogram realizacji przedsięwzięć, uruchamiania środków finansowych i ich źródła.

„Program ... wraz z planem ... ” i potrzeba jego posiadania, obok realizacji wymogu formalnego, zawartego w ustawie Prawo ochrony środowiska oraz ustawie o odpadach, ma również inne, pozaprawne znaczenie:

- stanowi przejaw mobilizacji wszystkich zainteresowanych stron (interesariuszy) do sprecyzowania głównych problemów oraz wypracowania w drodze porozumienia społecznego priorytetów, celów i sposobów ich osiągnięcia
- stwarza podstawę do usprawnienia współpracy władz miasta z organami, organizacjami i podmiotami gospodarczymi, jak również do usprawnienia współpracy w obrębie własnego urzędu
- stanowi podstawę mobilizacji władz miasta do zintegrowanego sposobu rozwiązywania problemów ochrony środowiska
- stanowi podstawę do podejmowania świadomych decyzji inwestycyjnych i pozainwestycyjnych rozwiązujących zidentyfikowane problemy środowiskowe, przy jednoczesnym uwzględnieniu skutków dla pozostałych sfer funkcjonowania gminy
- stanowi wyraz identyfikacji społeczności miasta z przyjętym sposobem pokonywania słabych stron, wykorzystania szans i potencjału rozwojowego
- stwarza podstawę dla pozyskania środków wewnętrznych i zewnętrznych (montaż finansowy) na realizację sprecyzowanych zadań inwestycyjnych
- stanowi punkt wyjściowy do optymalizacji systemu zarządzania środowiskiem na terenie gminy

Powyższe przesłanki podkreślają fakt opracowania „Program ... wraz z planem ... ” nie tylko z uwagi na wymóg prawny, ale również z uwagi na wewnętrzne przeświadczenie społeczności gminy o potrzebie integracji i mobilizacji w rozwiązywaniu wspólnych problemów. Sporządzony przy szerokiej współpracy mieszkańców, administracji, instytucji i podmiotów gospodarczych pozwoli na osiągnięcie trwałego, zrównoważonego rozwoju, poprawę warunków życia i wzrost konkurencyjności gminy.

2. Powiązania programu z innymi dokumentami strategicznymi wyższego rzędu

Zgodnie z zasadą programowości i integracji polityki ekologicznej z politykami sektorowymi, przedkładane dokumenty programowe pozostają w spójności z celami, kierunkami i działaniami, określonymi w dokumentach szczebla krajowego, regionalnego i lokalnego rządu i w prawodawstwie polskim, w tym w szczególności z:

- Polityką ekologiczną państwa na lata 2003-2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007-2010,

- Programem wykonawczym do II Polityki ekologicznej państwa na lata 2002 – 2010,
- Polityką ekologiczną państwa na lata 2003 – 2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007 – 2010,
- Programem ochrony środowiska województwa opolskiego na lata 2003 – 2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007 – 2010,
- Planem gospodarki odpadami województwa opolskiego,
- Międzygminno – powiatową strategią rozwoju powiatu kędzierzyńsko - krapkowickiego”,
- „Programem ochrony środowiska powiatu kędzierzyńsko kozielskiego”,
- „Planem gospodarki odpadami dla powiatu kędzierzyńsko kozielskiego”,
- „Strategią rozwoju gminy Bierawa”,
- „Planem Rozwoju Lokalnego Gminy Bierawa na lata 2004 – 2013”.

3. Główne elementy programu

Główne elementy „Programu ... wraz z planem ... ” stanowią:

- wstęp – określający podstawę prawną opracowania, zakres i jego zawartość, metodykę i główne założenia,
- uwarunkowania realizacji „Programu ... wraz z planem ... ” – określające główne zagrożenia i problemy ekologiczne, spójność programu z dokumentami strategicznymi rangi regionalnej oraz lokalne priorytety ochrony środowiska,
- cele i zadania o charakterze systemowym – obejmują powiązania rozwoju gospodarczo-społecznego gminy z ochroną środowiska (ekologizacja strategii rozwojowej i przestrzennej gminy) oraz wzmocnienie udziału społeczeństwa w działaniach na rzecz ochrony środowiska, zarówno przez dostęp do informacji, jak i edukację ekologiczną.
- cele i zadania z zakresu ochrony dziedzictwa przyrodniczego i racjonalnego użytkowania zasobów naturalnych oraz poprawy jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego – obejmują w układzie poszczególnych zagadnień wyróżnione cele krótkookresowe, do roku 2007 r. oraz średniookresowe do 2011 r. sformułowane na podstawie diagnozy środowiska, uwarunkowań prawnych i wymagań polityki ekologicznej państwa, województwa, powiatu i strategii rozwoju gminy,
- plan operacyjny (program wykonawczy) – zawiera zestawienie przedsięwzięć realizujących politykę ekologiczną gminy w poszczególnych komponentach w latach 2004 – 2007 i w perspektywie 2008 - 2011, a przede wszystkim harmonogram rzeczowo-finansowy „Programu ... wraz z planem ... ” z rozróżnieniem zadań własnych i koordynowanych oraz określeniem terminów realizacji, źródeł finansowania, a także instytucji odpowiedzialnych za realizację danego przedsięwzięcia,
- narzędzia i instrumenty realizacji „Programu ... wraz z planem ... ” wraz z określeniem struktury zarządzania programem, sprawozdawczości i monitorowania programu,
- koszty realizacji „Programu ... wraz z planem ... ” na terenie gminy Bierawa w latach 2004-2007 – szacunkowe koszty wdrożenia przedsięwzięć przewidzianych do realizacji w harmonogramie rzeczowo-finansowym z podziałem na zadania inwestycyjne i pozainwestycyjne, dla wyróżnionych komponentów, zawartych w programie oraz źródła finansowania.

4. Cel nadrzędny i cele strategiczne

Naczelną zasadą polityki ekologicznej przyjętą w „Programie ... wraz z planem ... ” jest zasada zrównoważonego rozwoju¹, umożliwiająca harmonizację rozwoju gospodarczego i społecznego z ochroną zasobów i walorów środowiska. Uwzględniając misję, priorytety i cele rozwojowe w aspekcie

¹ Zrównoważony rozwój oznacza taki rozwój, który zaspokaja potrzeby współczesnych pokoleń, nie ograniczając możliwości realizacji potrzeb przyszłych pokoleń.

ochrony środowiska i kształtowania przyrodniczych podstaw rozwoju gminy, sformułowane w „Strategii rozwoju gminy Bierawa” za nadrzędny cel „Programu ... wraz z planem ... ” przyjęto:

Rozwój społeczno – gospodarczy i zaspakajanie potrzeb mieszkańców gminy w harmonii z wymogami ochrony środowiska

Nadrzędny cel „Programu ... wraz z planem ... ” realizowany jest przez cele strategiczne, sformułowane w głównych grupach problemowych, ukierunkowanych na:

Działania o charakterze systemowym:

- w zakresie ekologizacji strategii i programów rozwoju gminy - zharmonizowanie celów rozwoju gospodarczego i społecznego z celami ochrony środowisk
- w zakresie aktywizacji rynku do działań na rzecz ochrony środowiska - tworzenie warunków dla podejmowania działań sprzyjających wzrostowi ekologizacji gospodarki
- w zakresie planowania przestrzennego - stworzenie trwałych podstaw dla harmonizacji rozwoju gospodarczego i społecznego z uwarunkowaniami otaczającego środowiska
- w zakresie edukacji ekologicznej społeczeństwa i dostępu do informacji - kształtowania nawyków kultury ekologicznej oraz poczucia odpowiedzialności za stan i ochronę środowiska

Działania dotyczące poprawy stanu jakościowego środowiska:

- w zakresie ochrony powietrza, przeciwdziałania zmianom klimatu i wykorzystania energii odnawialnej –uzyskanie dobrej jakości powietrza atmosferycznego elementem trwałej poprawy standardu życia mieszkańców i utrzymania dobrego stanu środowiska przyrodniczego gminy
- w zakresie poprawy jakości wód powierzchniowych i podziemnych - osiągnięcie dobrego stanu wód powierzchniowych i podziemnych, umożliwiając ich wykorzystanie dla celów użytkowych.
- w zakresie awarii przemysłowych - zapobieganie zagrożeniom i zmniejszenie skutków ekologicznych i społecznych poważnych awarii
- w zakresie ochrony przed hałasem - zmniejszenie powierzchni obszarów i liczby mieszkańców objętych zasięgiem szkodliwego oddziaływania hałasu komunikacyjnego
- w zakresie ochrony przed promieniowaniem elektromagnetycznym - monitoring pól elektromagnetycznych zmierzający do określenia skali problemu i zapewnienie bezpieczeństwa mieszkańców
- w zakresie gospodarki odpadami - stworzenie nowoczesnego, kompleksowego systemu zarządzania odpadami komunalnymi oraz stworzenie nowoczesnego systemu nadzoru i kontroli nad gospodarką odpadami sektora przemysłowego.

Działania dotyczące ochrony i racjonalnego użytkowania zasobów naturalnych:

- w zakresie ochrony zasobów wodnych, w tym ochrona przed powodzią – ochrona, racjonalne gospodarowanie zasobami wodnymi dla zapewnienia dobrego stanu wód powierzchniowych i podziemnych dla celów użytkowych oraz zapewnienie bezpieczeństwa przeciwpowodziowego mieszkańców.
- w zakresie ochrony dziedzictwa przyrodniczego i racjonalne użytkowanie zasobów naturalnych – ochronę bioróżnorodności, zachowanie walorów krajobrazu i zasobów leśnych
- w zakresie ochrony powierzchni ziemi, gleb i kopalin - ochrona zasobów kopalin, rekultywacja i rewitalizacja terenów poeksploatacyjnych oraz ochrona gleb

„Programu ... wraz z planem ... ” dla poszczególnych celów strategicznych określa cele szczegółowe o charakterze średniookresowym (lata 2008 – 2011), cele krótkookresowe, przewidziane do realizacji w latach 2004 – 2007 oraz kierunki działań, umożliwiające osiągnięcie założonych celów.

5. Plan operacyjny (program wykonawczy) na lata 2004 - 2007

Średniookresowe cele ekologiczne do roku 2011 stanowią podstawę opracowania planu operacyjnego (wykonawczego), tj. określenia konkretnych przedsięwzięć inwestycyjnych i pozainwestycyjnych, których wykonanie realizuje priorytety ochrony środowiska dla gminy Bierawa. Plan ten, z uwagi na potrzebę koordynacji środków finansowych na jego realizację z okresami programowania na szczeblu powiatowym, wojewódzkim, krajowym i europejskim, sporządzono dla okresu 2004 – 2007 i w perspektywie 2008 – 2011. Realizacja „Programu ... wraz z planem ... ” odbywać się będzie poprzez finansowanie przedsięwzięć określonych w harmonogramie rzeczowo – finansowym, uwzględniającym podział na dwie główne grupy:

- zadania własne gminy - przedsięwzięcia, które będą finansowane w całości lub w części ze środków budżetowych i pozabudżetowych będących w dyspozycji gminy,
- zadania koordynowane - przedsięwzięcia związane z ochroną środowiska i racjonalnym wykorzystaniem zasobów naturalnych, które są finansowane ze środków przedsiębiorstw oraz ze środków przedsiębiorstw oraz ze środków zewnętrznych, będących w dyspozycji organów i instytucji szczebla powiatowego, wojewódzkiego, centralnego.

Wśród najważniejszych kryteriów, branych pod uwagę przy ustalaniu listy przedsięwzięć do realizacji w latach 2004 – 2007 i w perspektywie do roku 2011, wymienić należy, oprócz podstawowych dokumentów strategicznych, określonych w pkt 9.2

- kryteria wynikające z obowiązków ustawowych, w szczególności z ustawy „Prawo ochrony środowiska”, ustawy o odpadach, ustawy „Prawo Wodne”, ustawy o ochronie przyrody oraz wydanych do nich aktów wykonawczych,
- zgodność z Planem Rozwoju Lokalnego gminy Bierawa na lata 2004 - 2013,
- zgodność przedsięwzięć z priorytetami, celami i działaniami określonymi w Podstawach Wsparcia Wspólnoty, w Zintegrowanym Programie Operacyjnych Rozwoju Regionalnego (ZPORR), Programie rozwoju województwa opolskiego na lata 2004 – 2006, Kontrakcie Wojewódzkim dla Województwa Opolskiego na rok 2004, w sektorowych programach operacyjnych (w szczególności w Sektorowym Programie Operacyjnym Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw) oraz z funduszy spójnościowych,
- zgodność z priorytetami Wojewódzkiego, Powiatowego i Gminnego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
- ponadto przy wyborze brano pod uwagę przedsięwzięcia zgłoszone przez podmioty gospodarcze funkcjonujące na terenie gminy, przedsięwzięcia zgłoszone przez poszczególne wydziały i podległe Urzędowi Gminy jednostki organizacyjne.

Zestawienia tabelaryczne planowanych przedsięwzięć uszeregowane zostały w następujących grupach:

1. Ochrona przyrody i krajobrazu oraz wykorzystanie lasów.
2. Ochrona wód powierzchniowych i podziemnych oraz ochrona przed powodzią.
3. Ochrona powietrza, przeciwdziałanie zmianom klimatu i wykorzystanie energii odnawialnej.
4. Ochrona przed hałasem.
5. Ochrona gleb, powierzchni ziemi i kopalin.
6. Ochrona przed promieniowaniem elektromagnetycznym.
7. Gospodarka odpadami
8. Edukacja ekologiczna społeczeństwa, działania systemowe i dostęp do informacji o środowisku i jego stanie.
9. Zarządzanie środowiskiem i programem ochrony środowiska.

Program ochrony środowiska gminy Bierawa sporządzony jest w formule otwartej, co oznacza, że można go aktualizować i uzupełniać o nowe elementy inwestycji i ich finansowania. Zaproponowana lista przedsięwzięć nie zamyka możliwości realizowania innych przedsięwzięć, nieznanych w chwili opracowywania programu, charakteryzujących się mniejszą skalą i mniejszym efektem ekologicznym. Oznacza to możliwość uzyskania dofinansowania przedsięwzięć nie wymienionych imiennie w poniższym harmonogramie, o

ile przedsięwzięcie to będzie się wpisywało w założone cele i kierunki, realizowane przez gminę.

6. Zarządzanie środowiskiem i programem

Zarządzanie środowiskiem jest, obok instrumentów finansowych, jednym z ważniejszych instrumentów realizacji programu ochrony środowiska. W zarządzaniu środowiskiem, obok przedstawicieli administracji samorządowej istotną rolę odgrywać będzie zapewnienie szerokiego udziału przedstawicieli podmiotów gospodarczych oraz innych uczestników życia społecznego.

Zarządzanie programem powinno odbywać się w oparciu o instrumenty wspomagające realizację programu ochrony środowiska, obejmujące instrumenty polityki ekologicznej, zasady zarządzania środowiskiem zgodnie z kompetencjami i obowiązkami podmiotów zarządzających. W zarządzaniu środowiskiem szczególną rolę pełnić będzie „Program ... wraz z planem ...”, który z punktu widzenia władz gminy, może być postrzegany jako instrument koordynacji działań na rzecz ochrony środowiska oraz intensyfikacji współpracy różnych instytucji i organizacji.

Podstawową zasadą realizacji programu ochrony środowiska i planu gospodarki odpadami powinna być zasada wykonywania zadań przez poszczególne jednostki włączone w zagadnienia ochrony środowiska. W strukturze zarządzania programem przewiduje się uczestnictwo następujących grup:

- podmiotów uczestniczących w organizacji i zarządzaniu programem (Urząd Gminy i podległe jednostki organizacyjne),
- podmiotów realizujących poszczególne zadania (Urząd Gminy i podległe jednostki organizacyjne, podmioty gospodarcze, stowarzyszenia, organy i instytucje szczebla centralnego lub podlegające bezpośrednio organom centralnym, instytucje finansujące),
- podmiotów kontrolujących przebieg realizacji i efekty programu (Rada Gminy, Zespół Konsultacyjny, WIOŚ, WSSE, RZGW),
- społeczności gminy jako główny odbiorca programu.

Wójt (w osobie pełnomocnika ds. programu) w ramach realizacji „Programu ... wraz z planem ...”, współdziała z organami administracji rządowej i samorządowej szczebla powiatowego i wojewódzkiego oraz z instytucjami administracji specjalnej, w dyspozycji której znajdują się instrumenty kontroli przestrzegania wymogów prawnych i monitoringu stanu środowiska (WIOŚ, WSSE, RZGW). We wdrażaniu programu i planu Wójt wspierany będzie przez Zespół Konsultacyjny, utworzony z przedstawicieli urzędu (przedstawiciele wewnętrzni) oraz reprezentantów podmiotów gospodarczych, organizacji pozarządowych i mieszkańców (przedstawiciele zewnętrzni). Zespół konsultacyjny, nadzorujący opracowanie projektu, ma za zadanie nadzorowanie procesu jego wdrażania, zapoznając się z okresowymi raportami z wykonania zadań i uzyskania wymaganych efektów ekologicznych. Zadaniem zespołu jest również wypracowanie płaszczyzny porozumienia społecznego w zakresie wyznaczania celów i określania konkretnych sposobów ich osiągnięcia. Istnieje zatem potrzeba stworzenia obiektywnych warunków prowadzenia współpracy w realizacji zadań programu i udziału we wdrażaniu programu i planu. Odbiorcami programu i planu są mieszkańcy gminy, którzy subiektywnie oceniają efekty realizacji. Obiektywizację oceny można uzyskać poprzez wprowadzenie odpowiednich mierników świadomości społecznej (np. udział społeczeństwa w działaniach na rzecz ochrony środowiska, ilość i jakość interwencji (wniosków) zgłaszanych przez mieszkańców, liczba, jakość i skuteczność kampanii edukacyjno – informacyjnych).

7. Sprawozdawczość z realizacji programu

Program ochrony środowiska wraz planem gospodarki odpadami sporządza się co 4 lata, przy czym co 2 lata Wójt sporządza raport z realizacji programu i planu. Program ochrony środowiska wraz z planem gospodarki odpadami i raport z jego realizacji podlegają uchwalaniu i prezentacji Radzie Gminy.

8. Koszty i finansowanie

„Program ochrony środowiska gminy Bierawa na lata 2004 – 2007 z perspektywą na lata 2008 – 2011” (bez uwzględnienia zadań Planu Gospodarki Odpadami) obejmuje łącznie 86 zadań, z czego 23 to zadania o charakterze inwestycyjnym, a 63 to zadania o charakterze pozainwestycyjnym (przy czym pod pojęciem „inwestycyjne” niniejszy program rozumie zamierzenia, których realizacja wymaga przeprowadzenia procedury lokalizacyjnej i budowlanej).

Szacunkowe koszty wdrażania "Programu..." w latach 2004 - 2007 przedstawiono w tabeli zbiorczej. Koszty te zostały określone w oparciu o:

- szczegółowe dane zgłoszone przez różne jednostki nt. kosztów realizacji konkretnych przedsięwzięć lub szacunek kosztów przeprowadzony w oparciu o średnie wskaźniki dotyczące budowy i eksploatacji urządzeń,
- ocenę wielkości środków możliwych do zaangażowania (tzw. ramy finansowe)

Szacunkowe, sumaryczne koszty realizacji Programu na lata 2004-2007.

Lp.	Dziedzina	Koszty w latach 2004-2007 [tys. PLN], w tym:		
		pozainwestycyjne	inwestycyjne	razem
1	2	3	4	5
1.	Ochrona przyrody i krajobrazu oraz wykorzystanie lasów.	170	0	170
2.	Ochrona wód podziemnych i powierzchniowych oraz ochrona przed powodzią	13	16 518.6	16 531.6
3.	Ochrona powietrza, przeciwdziałanie zmianom klimatu i wykorzystanie energii odnawialnej.	80	811.1	891.1
4.	Ochrona przed hałasem.	42	0	42
5.	Ochrona gleb, powierzchni ziemi i kopalin	40	0	40
6.	Promieniowanie elektromagnetyczne, niejonizujące	0	0	0
7.	Gospodarka odpadami	457.6	150	607.6
8.	Edukacja ekologiczna, działania systemowe i dostęp do informacji o środowisku	124	0	124
9.	Zarządzanie ochroną środowiska i programem ochrony środowiska	65	0	65
SUMA		991.6	17 479.7	18 471.3

Finansowanie programu ujęte zostało w dwóch zasadniczych grupach, obejmujących:

- montaż finansowy środków gminnych z udziałem środków z innych źródeł, możliwych do pozyskania, aczkolwiek niemożliwych w chwili obecnej do określenia w postaci określonych kwot
- środki własne podmiotów gospodarczych, wspomaganych środkami pomocowymi, kredytami itp.

Struktura finansowania Programu ochrony środowiska (z uwzględnieniem Planu Gospodarki Odpadami) w latach 2004–2007 przedstawia się w sposób następujący:

Program ochrony środowiska dla gminy Bierawa

Struktura finansowania „Programu ochrony środowiska gminy Bierawa”.

Źródło	Udział	
	%	tys. PLN
Montaż środków (środki gminy oraz potencjalnie WFOŚiGW, PFOŚiGW, GFOŚiGW, budżetu państwa, budżetu województwa, budżet powiatu, podmiotów gospodarczych)	88.77	18 243.3*
Środki własne podmiotów gospodarczych i inwestorów prywatnych	1.23	228.0
RAZEM	100.0	18 471.3

* w tym środki własne gminy przewidziane na inwestycje, uwzględnione w Planie Rozwoju Lokalnego Gminy Bierawa, w wysokości – **14 569.7 tys. PLN**